GYÓGYPAEDAGOGIAI SZEMLE

Siketnémák, vakok, hülyék, gyengeelméjüek, dadogók és hebegők oktatásával foglalkozók

SZAKKÖZLÖNYE.

Előfizetési ára:	Szerkesztik és kiadják:	Megjelenik minden hónap elsején 1 ívnyi terjedelemben
Egész évre . 8 korona	**NÉMETH LÁSZLÓ**	
Fél évre . 4 „	és	
Negyed évre . 2 „	**VÁRADI ZSIGMOND.**	

Szerkesztőség: **Kecskemét, Templom-utca 95. sz.**
Kiadóhivatal: **Budapest, VI. ker. Rökk Szilárd-utca 10. szám.**
A lap tartalmáért felelős: **NÉMETH LÁSZLÓ.**

III. évfolyam. **Budapest, 1901. November 1-én.** **11. szám.**

TARTALOM: Növendékeink túlterhelése: V. Zs.-tól. — Dr. Mihalyik Szidor életéből. — A gyógypaedagogai intézetek igazgatóinak, tanárainak és tanítónőinek, 1901. évi szeptember hó 28.-án lezárt rangsorozata. — Adatok a siketnémák váci orsz. intézetének százados múltjához: Borbély Sándortól. — Levél a szerkesztőkhöz: K.—r.-től. — A kiejtésre való tanítás: Taritzky Ferenctől. — Hazai intézeteink. — Szakirodalmi szemle. — Hazai hírek. — Szerkesztői üzenetek.

Növendékeink túlterhelése.

Évek óta foglalkozik már úgy a paedagogiai sajtó, valamint a napisajtó a szülőknek azon panaszával, hogy az iskola túlságos követeléseket támaszt a szegény kis iskolás gyermekkel szemben.

Hogy a panasz jogos, mutatják azok a mozgalmak, melyek különösen külföldön keletkeztek az iskolai túlterheltetés ellen.

A vitatkozás hullámai magukkal ragadták az orvosi köröket is, és ezek a szülők pártjára álltak, számos vizsgálat alapján, kétségen felül kimutatván azt, hogy az iskola mai leckerendje, nemcsak a gyermek teste, de szellemi épsége ellen is, határozottan merényletet követ el.

Az iskolai hatóságok és paedagogusok minden lehetőt és lehetetlent követnek el, hogy az iskolai életet minél elviselhetőbbé tegyék a kis diákoknak; szórakoztató helylyé iparkodnak az iskolát átvarázsolni. Az olvasó és tankönyvírók mind azon vannak, hogy játszva vezessék be az apró emberkéket a nagy tudományokba. Hogy e sok jóakaratból mily furcsaságok keletkeznek, arról mindenki, a ki az általános paedagogiát figyelemmel kiséri, meggyőződhetett már.

Mig az épérzékűek iskolájában tényleg konstatálták már a túlterheltetés fenforgását és az abból keletkezhető veszélyekkel számot vetettek, addig — sajnos — a siketnémák és a vakok oktatása terén még eddig nem is gondoltak e kérdésre. Évek óta kisérem gondos figyelemmel úgy a magyar, mint a német szaksajtót,

de a gyermekek túlterheléséről egy szót sem olvastam még. Ebből arra kellene következtetnünk, hogy a siketnémák intézeteiben túlterhelésről szó sincsen.

E következtetésünkre azonban alaposan rácáfol a valóság.

Vessünk csak egy pillantást a siketnéma-intézetek óra-rendjeire és hasonlitsuk őket össze a nép- vagy a középiskola órarendjeivel. A népiskola I. osztályában a tanulók heti óraszáma 18—20, a többi osztályok maximális óraszáma 25; a középiskola osztályaiban is 26—28 a maximum. A siketnéma-intézetek számára 1900.-ban kiadott tanterv alapján a siketnéma-intézet I. osztályának óraszáma 30, a II., III. osztályé 32, a IV.-é 35, az V., VI.-é 39 és a VII., VIII.-é 40. Hogy beszélhetnek tehát az ép gyermekek szülői a tanulók megterheléséről, midőn a népiskola a siketnéma-iskolához képest valóságos eldorádó? És ha elhisszük a szülőknek az orvosi szaktekintélyek szentesítette panaszait, miként egyeztethető össze védenceink iránt táplált jóindulatunk a fent említett óriási elfoglaltsággal? Vagy talán mi is arra az álláspontra helyezkedünk, mint a laikus közönség, mely azt tartja, hogy a siketnéma „marha erős", annak még az ágyúgolyóbis sem árt?

Világitsuk meg csak e kérdést is. Vonjuk le a tényekből a következtetéseket arra nézve, mely gyermek fizikuma birhatja el inkább a nagyobb testi és szellemi munkásságot, illetve megterhelést a siketnéma-e, vagy az épérzékü?

A normalisan fejlődött 6 éves gyermek ép testtel és ép lélekkel kerül iskolába. Itt szerzendő tudásának befogadására a családi iskola, környezete már előre megművelte fogékony lelkét. Az iskola csak folytatja a családnak munkáját és a gyermeknek eddig szerzett és az élet iskolájában szerzendő tapasztalatait csak rendszerbe szedi. Az épérzékűek iskolája, hogy egy hasonlattal éljünk, a család által lerakott fundamentumra épit és az építéshez szükséges anyagot nagyrészt a mindennapi élet szolgáltatja, sokkal többet tanulván a gyermek az életben, mint az iskolában. A mi ujat az iskola nyujt, azt oly finom alakban nyujtja, hogy annak eltulajdonitása valóságos szellemi élvezetet okoz a gyermeknek. Hogy a tanitó egyéniségétől függ az iskola életének édenné varázsolása, az természetes.

Nézzük ezzel szemben a siketnéma gyermeknek a helyzetét az első osztályban.

Elcsigázott testtel és sötét lélekkel lép a siketnéma gyermek az iskolába. Testét a kiállott betegségek, melyek őt hallásától is megfosztották, megnyomorították. Lelkébe nem hatolt az édes anyának bölcső-dala és a környezetnek becéző szavai. A dajka rémmeséi, melyek a gyermeknek oly „borzasztó élvezetet" okoznak, az ő fantáziáját nem termékenyitik meg. Lelke kietlen, sivár marad, mert az ifjúság arany sugára nem világította azt be. Nem beszélhetvén, a tüdő, egyoldalú működése következtében, fejlődésében meg van akasztva.

A siketnéma gyermek iskolába léptekor teljesen idegen világba

jut. Túlságban élvezett szabadságától egyszerre meg van fosztva. Szemét, mely magába kell hogy egyesítse látási és hallási érzékét egy pontra kell irányítania és akaratát egy erősebb ember akaratának kell alávetnie. Ezen körülmények magukban véve is egész más színben tűntetik fel az iskolát a siketnéma, mint az ép gyermek előtt. De a munka java csak most következik. Az artikulációt megelőző előgyakorlatok nemcsak szellemi, de testi munkát is követelnek a gyermektől és e munka az idő múltával mindinkább fokozódik. Az izomérzés felkeltése és ébrentartása nagy igényeket támaszt a gyermek intelligenciája ellen és így nem csoda, hogy ha a gyermek nem látja valami rózsás színben iskolai életét.

Míg a siketnéma gyermek annyira jutott, hogy az artikuláció fokán átlépett — bátran állíthatjuk — többet dolgozott, mint az épérzékű gyermek egész iskoláztatásának ideje alatt. Az artikuláció foka után következő munkáról nem is akarunk szólni. Hisz nap, nap után látjuk azt a véres verejtékes testi és szellemi munkát, a mit tanár és tanítvány egyaránt végez a nyelv megtanítása, illetve megtanulása kedveért. Ha az épérzékű tanulónak minden tantárgyat más-más nyelven kellene tanulnia, még mindig nem végezne oly munkát, mint a siketnéma, a ki anyanyelvén tanuljon meg gondolkozni és beszélni.

És a siketnéma iskolának célja mégis ugyanaz, mint a népiskoláé, sőt nagyobb. Mert a siketnémának 8 évi képzése alatt kellene hogy megtanúlja a családi iskolát és az elemi iskolát is, tehát 8, a legújabb kilátások szerint 6 év alatt tanúlja meg ugyanazt, a mit az épérzékű gyermek 6+6, tehát 12 év alatt tud csak megtanúlni. De még ez is hagyján! Még mesterséget is tanuljon a 8—6 évi képzési idő alatt a siketnéma. Vagy ha a szó valódi értelmében ne is sajátítson el egy mesterséget, de ilyenre kellőleg előlegyen készítve. Hát nem lehetetlen igényeket támasztunk növendékeink és magunk ellen, midőn ily rövid idő alatt ily magas és *kettős* cél elérésére törekszünk? Már a „Mester" is azt mondta, hogy egy ember két urat nem szolgálhat. Mintha csak a siketnéma professorokat és azok tanítványait akarta volna ez axiomával aposztrofálni. És tény az, senki sem tagadhatja, mert hisz a tapasztalat is igazolja, hogy e kettős cél után való hajhászás keservesen megboszúlja magát. Mert meggátolja a növendékeket a beszéd megtanulásában és a testnek túlságos megterhelése beléjük oltja a betegség csíráit.

A siketnéma-intézeteknek *az élő beszéd megtanítására irányuló törekvés adja meg a létjogosúltságot.* A szülők is azért adják szerencsétlen gyermekeiket hozzánk, *hogy azokat tanítsuk meg beszélni. Addig, míg e feladatunknak teljes mértékben meg nem feleltünk, félre kell tennünk minden mellék-célt:* slőjdöt, mesterséget; először, mert ezek az amúgy is túlterhelt növendékek testi és szellemi erejét szétforgácsolják, másodszor elvonnak úgy bennünket, mint növendékeinket eredeti és főfontosságú célunktól, harmadszor a főcélt előbb utóbb mellékcéllá degradálják és az intézeteket közönséges műhelyekké sülyesztik, negyedszer megutáltatják a növendékekkel

GYÓGYPEDAGÓGIAI BUDAPEST

már korán a munkát és állhatatlanokká teszik őket, ötödször lefoglalnak a költségvetésben egy tetemes summát, amely tulajdonképen több siketnémának a neveltetésére volna fordítandó. Számtalan okot tudnánk még feljegyezni a mostani modern, a növendékek testét és lelkét kínzó törekvések ellen, a melyek szerintünk csak szép köntösbe öltöztetett modern frázisok és nagyhangú jelszavak.

Kimutattam azt az óriási különbséget, mely az ép és az abnormis gyermek elfoglaltsága közt fennáll. A mi beteg testű gyermekeink aránytalanúl nagyobb munkát végeznek és mégis majdnem kétszeres óraszámot rovunk reájuk.

Nem sokára összeül a tantervet tárgyaló bizottság, hogy a múlt évben készített tanterven — a szerzett tapasztalatok alapján — az utolsó simításokat megtegye. E bizottság *első kötelességei közé számítjuk a fölösleges órák kiküszöbölését.* A mi időt a siketnémákra fordítunk, azt használjuk arra, hogy megtanúljanak beszélni. Mert ha másra fordítjuk mint erre, akkor túllépjük kötelességünket, de kötelességünket mégsem teljesítjük.

V. Zs.

Dr. Mihalyik Szidor életéből.

Adatok hiányában múlt számunkban csak röviden emlékezhettünk meg Dr. *Mihalyik* Szidorról a vakok orsz. intézete nem rég elhunyt nyugalmazott igazgatójáról, kinek életrajzi adatait most a következőkben ismertetjük:

Született 1837. március hó 27.-én Baracskán, Barsmegyében. Mint egészen kicsiny gyermek került a vakok intézetébe, melynek akkoriban az elhunyt nagybátyja, *Halvány* János kegyesrendű tanár volt az igazgatója. Ő mellette tanulta megismerni és megszeretni a vakokat, kiknek gyermekkorában kedves játszótársukká, később szerető gondos atyjukká lett, s kit viszont egész halála napjáig a leghálásabb szeretettel és tisztelettel környezett minden vak.

Középiskolai, valamint egyetemi tanulmányait Budapesten végezte, hol 1863-ban jogtudományi doktori oklevelet nyert. Az ügyvédkedésre sem kedve sem hajlama nem volt, nem is foglalkozott vele, de annál inkább kedvelte a filozofiát és a történelmet, mely utóbbiban oly kiváló eredményt ért el, hogy ugyancsak 1863-ban a nagyváradi jogakadémia történelmi tanszékén első helyen kandidáltatott, azonban tekintettel a közel multban tanusitott politikai viselkedésére azt el nem nyerhette.

Ő ugyanis, amilyen nagyon szerette vakjait, époly hévvel csüggött hazáján, melynek alkotmányos jogait akarták minden áron elnyomni, és igy történt, hogy mint heves ifju politikai összeesküvésbe keveredett, mely-

nek szomorú következménye az lett, hogy 1855-ben elfogták és előbb az Ujépületbe, majd Budavárába zárták, melynek falai között egy teljes évet töltött mint rebbelis politikai fogoly. 1856. május hó 7.-én *Kossuth* Lajos egyik vezércikkének hatása alatt bocsájtották szabadon azzal a föltétellel, hogy mig az ellene folyamatban levő vizsgálat meg nem szűnik, a vakok intézete falait elhagynia szigoruan tilos.

Mihalyik ezt az időt arra használta fel, hogy magát a zongorajátékban tökéletesitette, melyet oly magas fokra vitt, hogy akkortájt őt tartottak a Liszt-féle rapsodiák legjobb játszójának.

Nagybátyja halála után, 1865-ben a vakok pestmegyei kormányzóbizottmánya a vakok intézete felügyelő tanárává nevezte ki, s mihelyt az intézet vezetését átvette, minden törekvése oda irányult, hogy az mentül előbb országositassék, mert csak az által vélte az intézet alapitójának, a dicső emlékü József nádornak, magasztos terveit megvalósithatni.

Ebbeli törekvése azonban a bizottmány több tagjának nem volt inyére, miért is elmozdításán fáradoztak és fel is függesztették. Ámde Mihályik — bízva ártatlanságában — ügyét Báró Eötvös József akkori oktatásügyi miniszter elé vitte, ki szigoru vizsgálatot rendelt el ellene és a bizottmány ellen, melynek eredménye az lett, hogy Mihályik az igazgatói állásba nem csak hogy visszahelyeztetett, de most már a kormány maga is kivánta az intézet országositását, mely 1870-ben az ő általa készitett javaslat alapján történt meg.

Az intézet országositása után még ugyanazon évben a vakok bécsi izraelita intézete dísztagjává választotta.

1870-ben irta meg „Vakokról“ cimü munkáját, mely még mai napig is forrásmunkául szolgál.

1878-ban Trefort Ágoston közoktatásügyi miniszter aláirásával igazgató-tanári kinevezést kapott.

1889-ben ülte igazgató-tanári működésének 25 éves jubileumát, mely alkalommal Ő Felsége a koronás arany érdemkereszttel tüntette ki, melyet azonban soha fel nem tett.

1892. április 30.-án a „Magyar Paedagógiai Társaság“ rendes tagjává választotta, melynek majdnem halálaig buzgó munkatársa volt s több tudományos cikkel gazdagította irodalmunkat.

Intézetünknek 31 évig volt vezetője és a vakügy lelkes előharcosa s 1895-ben vonult nyugalomba. Nyugalmát azonban nem sokáig élvezhette, mert veszedelmes rákbetegségbe esett és szeptember 27.-én boldog házasságának 30-ik, életének 64-ik évében elhunyt. A vakokon kivül özvegye és két fia gyászolja.

A gyógypaedagogiai intézetek igazgatóinak, tanáraínak és tanítónőinek, 1901. évi szeptember hó 28.-án lezárt rangsorozata.

Rangszám	Név	Jelenlegi állomásra kineveztetett				fizetés	lakpénz	Állomáshely	Jegyzet
		év	hó	nap	minősége	korona			
	VIII. fiz. oszt.								
1	Pivár Ignác	1897	V	10	igazgaló	3600	—	Budapest	vakok orsz. int.
2	Roboz József	1897	V	9	„	„	700	Temesvár	siketnémák isk. tan. szolg. rendelve.
3	Berinza János	1900	V	5	„	3200	—	Budapest	képezh. hülyék int.
4	Borbély Sándor	1900	V	5	„	„	—	Vác	siketném. orsz. int.
5	Taritzky Ferenc	1901	VI	24	„	+200 | 2800	—	Kolozsvár	siketnémák isk.
6	Schäffer Károly	1901	VI	24	„	2800	—	Temesvár	„
	IX. fiz. oszt. *a)* csoport.								
1	Együd Lajos	1897	V	9	igazg. tan.	+400 | 2600	800	Budapest	siketnémák isk.
2	Klinda Kálmán	1897	V	8	„	+400 | 2600	560	Kaposvár	„
3	Eliás Jakab	1897	V	2	„	+400 | 2400	—	Arad	„
4	Klis Lajos	1901	VI	24	„	+400 | 2400	480	Vác	siketném. orsz. int.
5	Németh László	1901	VI	24	„	+400 | 2200	480	Kecskemét	siketnémák rsk.
6	Herodek Károly	1901	VI	24	„	+400 | 2200	800	Budapest	vakok orsz. int.
	XI. fiz. oszt. *b)* csoport,								
1	Pertik Gyula	1897	V	9	tanár	2600	480	Vác	siketném. orsz. int.
2	Ulrich Géza	1897	V	11	„	„	560	Kolozsvár	siketnémák isk.
3	Nécsey János	1897	V	9	„	„	400	Jolsva	siketnémák int.
4	Mihalik Lajos	1897	III	28	„	2400	560	Szabadka	szolg.-tét. tan.-nő-képzőhöz beosztva
5	Bartók Lajos	1897	VII	25	„	„	480	Vác	siketném. orsz. int.
6	Moussong Pál	1897	VII	25	„	„	„	„	„
7	Scherer István	1901	VI	24	„	2200	800	Budapest	képezh. hülyék orsz. intézete
8	Gácsér József	1901	VI	24	„	„	480	Vác	siketn. orsz. int.
9	Nagy Péter	1901	VI	24	„	„	560	Kolozsvár	siketnémák isk.
	X. fiz. oszt.								
1	Hauser Jakab	1878	I	25	zenetan.	2000	700	Budapest	vakok orsz. int.
2	Pischinger Nándor	1890	VI	25	„	„	+100 | 700	„	„

Rangszám	Név	Jelenlegi állomásra kineveztetett: év	hó	nap	minőség	fizetés (korona)	lakpénz (korona)	Állomáshely	Jegyzet
3	Lovács József	1893	VI	17	tan.	2000	700	Budapest	vakok orsz. int.
4	Horváth Atilla	1894	I	24	zenetan.	„	„	„	„
5	Paull István	1895	IV	7	tan.	„	490	Kolozsvár	siketnémák isk.
6	Stantzel János	1897	V	13	„	„	490	Temesvár	„
7	Skultéty Lajos	1897	VIII	24	„	„	700	Budapest	kép. hülyék int.
8	Zádor Endre	1899	VII	6	„	1800	420	Vác	siketném.orsz.int.
9	Hertilla Szilárd	1899	VII	6	„	„	490	Temesvár	siketnémák isk.
10	Szotfrid József	1899	VII	6	„	„	420	Vác	siketném.orsz.int.
11	Török Sándor	1900	V	5	„	„	700	Budapest	vakok orsz. int.
12	Klúg Péter	1901	VI	18	„	„	490	Szeged	siketnémák isk.
13	Vucskits János	1901	VI	24	„	„	„	Kolozsvár	vakok iskolája
14	Váradi Zsigmond	1901	VI	24	„	„	700	Budapest	siketnémák isk.
15	Mlinkó István	1901	VI	24	„	1600	420	Vác	siketném.orsz.int.
16	Bihary Károly	1901	VI	24	„	„	„	„	„
17	Valek János	1901	VI	24	„	„	„	„	„
18	Wentzel József	1901	VI	24	„	„	700	Budapest	siketnémák isk.
19	Séra Lajos	1901	VII	7	„	„	„	„	vakok orsz. int.
20	Hercsúth Kálmán	1901	IX	28	„	„	„	„	siketnémák int.
	XI. fizetési osztály.								
1	Fodor Anna	1878	IX	7	kézimunka-tanítónő	1400	600	Budapest	vakok orsz. int.
2	Kossovits József	1889	IX	19	ének- és orgona-tan.	„	600	„	„
3	Weiser Adél	1889	XI	12	kézimunkn-tanítónő	„	360	Vác	siketném.orsz.int
4	Horváthné Szabadi L.	1892	VII	16	tanítónő	„	600	Budapest	vakok orsz. int.
5	Káplán Gyula	1898	VIII	12	tan.	„	„	„	kép. hülyék int.
6	Kelemen Ignác	1898	VIII	12	„	„	„	„	„
7	Halenkovits Fánni	1898	VIII	12	tanítónő	„	„	„	„
8	Török Gyula	1899	V	1	tan.	„	„	„	vakok orsz. int.
9	Hinnerné Griffaton L.	1899	VI	10	tanítónő	„	420	Temesvár	siketnémák isk.
10	Pápai Mária	1897	V	2	„	„	360	Vác	siketném.orsz.int.
11	Palatinus Károly	1898	X	5	tan.	1400	420	Kaposvár	siketnémák isk.
12	Hobler Rezső	1898	X	5	„	1200	„	Temesvár	„
13	Völker József	1899	VII	6	„	„	360	Kecskemét	„
14	Schnellbach Ferenc	1900	X	13	„	„	420	Arad	siketnémák isk,
15	Caprariu György	1900	VIII	9	„	„	600	Budapest	kép. hülyék int.
16	Ellenbach Mátyás	1900	VIII	9	„	„	„	„	„
17	Schannen Péter	1900	VIII	9	„	„	„	„	vakok orsz. int.
18	Kirschenhauter F.	1900	VIII	9	„	„	„	„	„
19	Kegler Ferenc	1901	VIII	14	„	„	360	Vác	siketném.orsz.int.
20	Markovics Árpád	1901	VIII	14	„	„	„	„	„
21	Deschenszky Ferenc	1901	VIII	14	„	1000	„	„	„
22	Szabady Géza	1901	VIII	14	„	„	+200 600	Budapest	siketnémák isk.
23	Kabán József	1901	VIII	14	„	„	420	Arad	„
24	Szabados Ödön	1901	VIII	14	„	„	360	Kaposvár	„

Adatok a siketnémák váci orsz. intézetének százados múltjához.

Közli: *Borbély Sándor.*

(Folytatás.)

XII. „Zsadányi és törökszentmiklósi Almássy Antal kir. biztos beszéde,

melyet a süketnémák ez intézetének ünnepélyes felavatása alkalmával tartott Vácon, 1802. aug. 15-én, az intézet épületének nagytermében, számos hallgató jelenlétében

Kézzelfogható bizonyságot nyújt erre a *Fáyak* nemes családjából származott ifjú, kit itt saját szemükkel látnak önök. Mert azt lehetett hinni, hogy szomorú végzetre kárhoztatta őt a természet, megfosztván a hallás és hang érzékétől; de ime a mint látják önök, a legszerencsésebb művészettel kiragadva abból az állapotból, határozottan elég vidám és boldog helyzetbe jutott, mikor kedélyének vad erkölcsű indulatát, melylyel eddig bírt, a legszelídebbre változtatta. Mennyi bizonyságát adja ez az ifjú a művészetnek, mely őt a polgári társadalomra alkalmassá, s a mi fő, hasznossá is tette. Nagyrabecsült nevelőjének, a siketnémák bécsi intézete igazgatójának, *May Józsefnek* hányszorosan visszajuttatta azt a dicséretet, a mit ő kapott, a ki nem elégedve meg azzal, hogy a rájabízott ifjút a rendszeres következtetés tudományának jótéteményében részesíti, azt akarta, hogy az ifjú a tagolt beszélés adományával is legyen megáldva.

Nos mit látok? hogy önök csudálkoznak ezen? A kik a némáknak adható beszélésben csudálkoznak, igyekszem megmagyarázni azok előtt ezt a talányszerű kétséget.

Azt hittük, hogy a szegény siketnémák között és épérzékü rendes szervezetű embertársaik között a nevelésnek legyőzhetetlen akadálya van, mert az első pillanattól kezdve, s ezen dolognak legelső kutatása óta csak arra jöttünk rá, hogy ezekben nincs meg a gondolatok gyors közlésének eszköze, a beszéd, melyet mesterségesen nem is tartottunk pótolhatónak. De mindenek előtt azt kell előbb megjegyezni, hogy igen ritkán találjuk mi a természetet annyira mostohának, hogy az ilyen szerencsétlen gyermekeket a hallástól és a beszélés tehetségétől is megfosztotta volna. Tudjuk, hogy a született süketek épen azért maradnak mindig némák is, hiszen bizonyos, hogy a süketség a beszélő képesség kifejlesztésének egyedüli akadálya: mert ha a hallás akadályozva van, a tagolt hangok egyes képzeteinek megalakulása is akadályozva kell, hogy legyen. Pedig kérem, ugyan mit is ismerhetünk és kölönböztethetünk meg, ha érzékünkre képek, eszmék nem hatnak. Erről nem is beszélek. Ezért a ki a hallás hiánya miatt a szóban lévő tagolt hang, hangidomok képét fel nem foghatta, hangokat ad ugyan, de beszédet akár utánzásra, akár saját kívánságára vagy másnak az értelme szerint nem tud nyilvánítani. Szükséges tehát a dolgok ez állapotában, hogy segítsük az ilyen siketnémát első sorban is szellemi te-

hetségének a kifejlődésére a hallás hiányzó érzéke helyett a szemére eső képeknek jelképes magyarázatával; azután majd ha az ilyen született siketnéma egyébiránt el van látva az emberi testnek tagolt beszédre szükséges szerveivel és tehetségével: ki fogja tudni ejteni az „abc" elemeire osztott hangokat, az egyes betűk részeit először ugyan csak gépiesen — a nyelvnek előretolásával, visszahúzásával s különféle módosulásával, az ajkak mozgatásával s a jártasok előtt más ilyen ismeretes segítségekkel; s így lépésről-lépésre tisztán írott beszédet is olvashat majd az élőhang segítségével; majd ha már az elméje is kimüvelődött, ügyesen is megtud mindent nevezni saját és a mások értelméhez képest. Hiszen anyagilag véve a nyelv nem egyéb mint a tüdő-szájbeli hangnak közmegegyezésileg elfogadott módosulata az érzés különfélesége szerint.

Ha tehát bárkinek is meg van a kifejezésre két eszköze (media) tudniillik a hang és a testtagoknak mozgatása (mimelése) mert hiszen írással a legkevesebb dolog fejeződik ki. A hanggal ki lehet fejezni az érelmi dolgokat, a testtagok jártatásával pedig az anyagi világot. Mert a mint a hangot a testjártatás nem utánozhatja, úgy a hanggal a tárgyak alakja sem utánozható. Azért, mi a mi tárgyunkban elég eredményesen használjuk az utánzó testjártatást, a mennyiben ez a közlő nyelv helyetteseként szerepelne többé kevésbbé érvényesül a különböző népek között. Semmi kétség tehát, hogy úgy az érzéki, mint erkölcsi, sőt merném mondani, az elvont képzeteknek is a nyelve ugyanaz, ha t. i. a természeti dolgoknak a hangját átvisszük a nyelvre. Mert ha bármely szó, kiterjesztés és képletes használat által az eredeti természeti jelentéséből átmegy a bölcselmi vagy elméleti nyelv birodalmába: a kéznek és a testnek az a külső jele is átmehet a szónak hű helyetteseként ugyanarra a térre.

Nem forogván fen tehát kétség, hogy a képzetek, azok kapcsolatai és sajátságai, egyszóval az elme első műveletei, a melyek különben csak a nyelv útján csepegtethetők az emberbe, a született süketeknek is megadhatók a hallás helyettesítőiként szereplő jelképekkel; a született süketség állapota nem gyógyitható, csak kivételes esetekben, mikor a süketség a fül üregében felhalmozódott genyes nedvek túlbőségétől származott, — a míg tehát az orvosi tudománynyal, villanyozással s az újonnan feltalált galvánismussal, e csodaszerrel, a mint magunk is teljesen hiszszük, az ilyent lehet orvosolni, addig az igazi siketséget, mely a fül gépezetében levő csontocskák hiányából, a fül dobhártyájának tulságos porcogós, avagy vastag voltából származik, orvosilag soha semmi módon sem lehet gyógyítani. Ezért azt hiszem, nem lesz háládatlan dolog önök előtt, ha én arról a művészetről elmélkedem, mely a süketnéma ifjut a jelképek segítségével okossá teszi.

Előnyösen oktattatnak az érzéki tárgyaknak és azok képeinek rokonsága utján a hasonló tárgyakat kifejező jelképekkel, azután több hasonló érzéki fogalomnak ismétlése, összeköttetése, szétválasztása, ellentétes összehasonlítása, módosulása s számtalan kiemelke-

dőbb jellegzetessége utján megmagyaráztatnak a természeti dolgoknak közös tulajdonságaik s a cselekvő és szenvedő szók, s ezek utján a siketnéma növendék elméje kiterjed könnyen az elvont fogalmakra is, különösen az eszmék általánositásával és részletezésével kiterjed a lényegre, a tárgyra, a dologra, a nemre, fajra, a természetre s magára az Istenre is. Ezek az ismeretek aztán a jelképekkel való ismétlés utján az emlékezetbe véső dnek, s igy megtörténik, hogy az ilyen siketnéma megtanulva a képzetek kapcsolását az általa ismert és azokhoz fűződő képzetek alapján képes lesz az erkölcsi, avagy elmélkedő gondolkodásra is; miután pedig több hasonló ismeretet szerzett, ugyanazon siketnéma képes lesz észtehetségét a képzetek kapcsolásának terén mindinkább kiterjeszteni és igy a dolgokról bővebb és összefüggőbb belátást szerezni. Ilyen módon történik, hogy a siketnéma értelme, amely az itélet alkotásra már úgy, a hogy alkalmassá vált, ha még a tanitónak a lélektani és logikai methoduson alapuló tanitása is hozzájárul, a mely tekintetbe veszi a siketnéma könnyebben vagy nehezebben kifejleszthető észtehetségeit, s a jelképes tanitásra támaszkodik; eléri kivánt fokát. Ekkor már nincs egyéb hátra, minthogy az elmélkedésnek e megszerzett tehetségét a jelképek segitségével terjeszsze ki terjedelmesebben s e jelekkel másokkal is tudjon érintkezni. Helyén való tehát, hogy beszéljek külön ezekről a jelekről. — Ezek kéziek és irásbeliek. Mind a kettőt teljesen otthonossá kell tenni a siketnéma előtt, hogy magamagától biztosan meg tudja különböztetni a tárgyakat s tudja másokkal is közölni; az egyes betűjeleket pedig, melyeket a süketnémának kézzel is, irásban is kell képeznie, azért vessük elmébe, hogy megismerve az „abc" egyes betűit, azt a betűcsoportot, amely szót s ezzel együtt fogalmat fejez ki, és a melyet a süketnéma eddig csak csoportositva, mint a dolognak hatható jelét ismert, képes legyen egyes betűkre felbontani és a kézzel adott jelek alapján nemcsak leirni, hanem elemezve is megérteni és igy valamely tárgyat, még ha nem látja is, elvontan elképzelni. Ily módon képessé válik az elvont gondolkodásra, emlékezetét pedig a leczke ismétlésével vagy irással támogatni tudja. Azután a tanító ügyességétől függ az egész, hogy a logika — grammatikai módszer szerint, a melyet *Siccardius* megirt, s melyet a bécsi cs. és királyi süketnéma intézetben lehető legfényesebben kiművelt, vagy pedig, ha szükséges, gépies eljárással is ismertesse meg vele elméletileg is idő és alkalomadtán a szók összekötését és szétválasztását, a kőrmondatok felbontását, s nemcsak a szók kapcsának elméletét, de a grammatikai részecskék ismeretét is, a változó dolgok rendeltetését sajátságát egyenként s igy a gondolat és beszédtehetségének a süketség miatt mintegy elfojtott tömjénét meggyujtsa, s kivánt sikerre vezesse. De a süketnéma nevelésnek mind e müvészi haladását bizony eme tekintélyes tanárok munkásságából fogjuk meglátni.

(Folyt. köv.)

Levél a szerkesztőkhöz.

Kedves Barátaim!

Engedjétek meg kérlek, hogy a „Gyógypaedagogiai Szemle“ 10. számának egyik-másik cikkéről, valamint ügyünk más actuális thémáiról én is elmondhassam véleményemet.

„Lázas igyekezet, serény munkálkodás jellemzi oktatásügyünk jelenben folyó éveit“, írja az „*Intézeteink jövője*“-nek írója. Tény; és nemcsak akarjuk, de ki is pótoljuk az elmúlt század összes mulasztásait. Intézeteink külső és belső fejlődése szinte rohamléptekkel halad előre.

Azonban „szorongó aggodalom fogja el keblünket“, ha azon intézeteink jövőjébe vetünk egy pillantást, a melyek a társadalom filléreire vannak utalva“. Irja tovább „r“ és én hozzá teszem: Melyik intézetünk nincsen erre utalva? Bizony a budapesti és részben a váci kivételével valamennyi. De a társadalom ma már kimerült, erszényei kiürültek, mert nemcsak a siketnémák és vakok ügyében kérik támogatását, hanem a menházak, lelencházak, hajléktalanok menhelyei, népkonyhák, mentőegyesületek, tüdővészesek szanatóriuma mind az ő filléreiből tartatnak fenn; ezekhez hozzájárúlnak még a nagyarányú gyűjtések templomokra, szobrokra, emléktáblákra, szegény gyermekek felruházására és Isten tudja még hányféle célra.

Cikkíró ugyan azzal bíztatja magát, hogy a jelenben még nincs aggodalomra ok, mert a közönség „ezen előtte új, igazán humánus ügy iránt“, „vetélkedve áldoz a szeretet oltárán“. Sajnos, én az ellenkezőről voltam kénytelen meggyőződni. Városunkban egy gazdag úriember a múlt évben *12.000 koronát* adott jótékony célra, s midőn e tanév elején igazgatónk a mi intézetünket is jóindulatába ajánlotta, kedvetlenül jelentette ki, hogy *tárcája kiürült*, mert már mindenét odaadta; *O. P.* a jótékonyságáról országszerte ismert prépost szintén igy nyilatkozott. Bizony-bizony az erszények már bezáródtak, s *intézeteink csődje küszöbön van*. Máris csak a legnagyobb erőfeszítéssel vagyunk képesek a szükséges összeget előteremteni s 10.000 számra kell a gyűjtőíveket kibocsájtani, hogy csak valamicskét is kapjunk. És — a miről „r“ megfeledkezett, —. *mennyi munka, mennyi gond jár vele*. Az igazgató, a kinek minden idejét és tehetségét az intézet belső fejlesztésére kellene fordítania, minden erejét a gyűjtésre kell, hogy adja s nincs egy nyugodt perce, sem nappal, sem éjjel; mindig ott lebeg előtte: „az intézet fennállása az én haladásom, az intézet bukása, az én bukásom“. Természetes, hogy ily körülmények között nyugodt, csendes és áldásos munkálkodásról szó sem lehet.

Hozzájárúl még ezekhez a folytonos megalázás. Mert sajnos, ma már az adakozóknak 90 százaléka *hiúságból* „áldoz a humánitás oltárán“ és ha már adnak, megkövetelik, hogy az igazgató ne csak hirdesse „nagy emberbarát“ voltukat és nem elégszenek meg azzal, hogy az igazgató udvarias iránt uk és kalapot emel nekik, hanem megkövetelik, hogy úton-útfélen hajlongjon is előttük, hadd lássa a világ az ő nagyságukat. Természetes, hogy

ez is csak az intézet hátrányára történik, mert az igazgató és a tanári kar tekintélye és népszerűsége egyúttal az ügynek is népszerűsége.

Itt tehát a legfőbb ideje, hogy ezen — ügyünkre fölötte hátrányos — bizonytalanság ellen valamit tegyünk. Az 1898. évi XXI. t.-c. 8. §-ára nem támaszkodhatunk; *egyetlen községet sem tudok, mely ennek alapján valamelyes segélyt adott volna*, s a hevesmegyei példa bizonyítja legjobban, hogy a belügyminiszteriumban sem veszi komolyan.

Cikkíró azzal véli az ügyet rendezhetni, hogy köteleztessenek a megyék, hogy a községek hozzájárulása mellett létesítsenek siketnéma intézeteket. Hevesmegyében, a hol 115 község van, ez lehetséges is; de olyan megyékben, a hol nincsen több mint 10—15 község,* rendkívüli nehézségekbe fog ütközni, mert a megyének túlságos megterheltetését vonná maga után. Van megye, a melynek egész jövedelme nem tesz ki akkora összeget, a mennyibe csupán a növendékek eltartása kerülne.

Véleményem szerint intézeteinknek jövőjét csak a következő szervezet mellett biztosíthatnók:

Az összes intézetek legyenek államiak; a tanerőkről és felszerelésről gondoskodjék az állam**, *a gyermekek ellartása pedig az illetőségi községeknek képezze feladatát*, fennmaradván nekik az a joguk, hogy, *ha a szülők vagyonosak, költségeiket rajtuk behajthassák*. Ha jól tudom, Németországban is sok helyt így vannak az intézetek szervezve. Ezzel elejét vennők annak is, hogy a községi elöljáróságok támogassák a szülőket vagyonuk eltagadásában *** és egyúttal felmentenők az igazgatókat és tanárokat a gyűjtésekkel járó terhes munkától és gondoktól. Egy-egy községre sem háramlanék túlságos teher, mert eltekintve attól, hogy legtöbb esetben a szülőktől a költségek egy része megtérülne, egy 4-5000 lakóssal bíró községnek mindössze csak 2—250 koronát kellene áldoznia (10 ezer lakósra legfelebb 2 tanköteles siketnéma esik).

Az állami tisztviselők kongresszusán szándékosan nem vettem activ részt és nem is tudnám helyeselni, ha azt valamelyikünk tette volna. Nem pedig azért, mert a miniszter úr *a múlt évben alkalmat adott nekünk arra, hogy összes kívánságainkat elébe terjeszszük*; mi ezt megtettük. Szolgálati szabályzatunk, mely minden sérelmünket orvosolni fogja, ott van a miniszter előtt és ő bizonyára nem is fogja annak jóváhagyását megtagadni. Ennélfogva — úgy gondolom — részünkről a további mozgolódásnak helye nincsen, mert ez előre is a bizalmatlanság vádját zúdíthatná fejünkre.

Hogy igazam van, arról legjobb bizonyságot tesznek a „*Budapesti Hirlap*“ okt. 10. számának következő sorai: „*azonban az emberbaráti (értsd*

* Pl. Csongrád.

** Jelenleg is az állam gondoskodik a felszerelésekről csaknem minden intézetben, mert mindenik intézetet — a kecskeméti kivéve — akkora összeggel segélyezi, a melyből az felszerelhető.

*** Erre sok példát tudok.

gyógypaedagogiai) tanintézetek tanáraiknak nyugdíj-ellátását az állam magára vállalja."*

Legfőbb kívánságunk — a nyugdíj-kérdés — tehát kedvező elintézést nyer. Ez oly vivmány, a melyért nemcsak miniszterünk, hanem vezetőink iránt is soha le nem róható hálával fogunk tartozni. A polgári iskolai tanárokat nem fogja az állam átvenni. Mit jelent ez? Egyrészt azt, hogy fölebbvalóink mindent megtettek érdekünkben, a mit tehettek, de másrészt azt is, hogy ezentúl nemcsak a tanítóság, hanem a *polgári iskolai tanárok közül is a java*, hogy maguknak a 30 évi szolgálati nyugdíjellátást és a VIII. f. osztályba való jutást biztosíthassák, *belép majdan a gyógypaedagogiai ügynek szolgálatába:* tőlük ügyünknek legnagyobb mértékü felvirágoztatását várhatjuk.

A néptanodában, a mely az utóbbi időkben sűrün foglalkozik a siketnémák oktatása ügyével, felvettetett az az eszme, hogy rendeztessenek hathetes tanfolyamok a siketnémák oktatásának általánosítása céljából. Ez az eszme nem új; már felebbvalóink is foglalkoztak vele, de belátták, hogy erről szó sem lehet, mert hiszen mi most 2 éven át tanúljuk a siketnémák oktatásának módját és mégis kénytelenek vagyunk belátni, hogy tudásunk kevés. Az ilyen tanfolyamok azonban még nemcsak hogy leszállítanák okleveleink értékét, nemcsak hogy veszélyeztetnék intézeteink fennállását, mert a tanítók akkor a mellékjövedelem reményében visszatartanák a siketnémákat az intézetektől (erre már is van példa), hanem épen a siketnémák oktatásának általánosítását tennék lehetetlenné, mert bizonyos, hogy sok eredményt nem várhatnánk a 6 hetes tanfolyamot végzettektől. Ma már nincsenek Pertalozzik, kik kevesebb tudással, de szivök, lelkük és tehetségük egész erejével foglalkoznának, ma a mellékjövedelemre való kilátás volna a főbuzdító ok; ezzel szemben a közönség igényei nagyobbak, megkívánják, hogy a siketnéma ne csak makogjon, hanem beszéljen is. Csakis az eredményes oktatással leszünk képesek a társadalmat ügyünknek megnyerni.

Érdekes könyvecskét kaptam a napokban, *gyógypaedagogiai intézetek tanárainak kézikönyvét.* Tartalmazza az összes ausztriai és magyarországi siketnémák és vakok intézeteinek statisztikai adatait, a tanerők születéséről, vallásáról, alkalmazásáról, fizetéséről stb. szóló kimutatásokat, továbbá a vizsgázó hatóságokat és általában mindazt, a mire mindenikünknek naponként szüksége van. Azonban van egy meg nem bocsájtható hibája: Magyarországot a koronatartományokkal egy sorba helyezte *Pipetz Gusztáv* a könyvecske szerzője.

A mi megtörtént, azon már nem lehet segíteni, de nehogy újból megtörténjék hazánk önállóságának ez arculcsapása, írtam a szerzőnek és felvilágosítottam a tévedéseiről. Érdemesnek találom Pipetz G. válaszát arra, hogy mások is elolvassák; kérlek tehát szíveskedjetek azt — a mint követ-

* E sorok a tanítói nyugdíj revizióról szóló tudósításban közöltettek. A nevezett ujságnak másnapi számában e cikkeknek több pontjára vonatkozólag cáfolat jelent meg, azonban a fent idézett sorok nem cáfoltattak meg.

kezik — a „Szemlében“ közölni: „Legnagyobb sajnálatomra olvastam leveléből, hogy a kézikönyv nem felel meg egészen a magyarországi kartárs urak kívánalmának. Hálás köszönettel tartozom kartárs úrnak, a miért szíves volt engem könyvecskémnek erre vonatkozó hiányáról értesíteni. Kérem fogadja abbeli kijelentésemet, hogy egyáltalán nem volt szándékomban a magyarországi kartárs urakat hazafias és politikai nézeteikben sérteni, illetőleg érzelmeiket kicsinyelni; ez tőlem teljesen távol állott. Kartárs úr teljesen bizonyos lehet a felől, hogy a jövőben kiadandó újabb kézikönyvek összeállításában *teljesen jogos kívánságát* parancsként fogom szem előtt tartani, úgy, hogy az azután megjelenendő kézikönyvek a magyarországi kartárs urak kívánalmainak teljesen meg fognak felelni“.

E sorokból a szerző teljes elégtételt nyújtott s megjelent könyve iránt való további ellenszenvünk nem volna indokolt.

Ime nézeteim, nem tudom egyeznek-e a tieitekkel? Mindenesetre azonban várom válaszotokat; a vita ügyünk érdekének sohasem árthat, sőt annak csakis javára válhatik. Úgy legyen.

Isten veletek.

.... 1901. évi okt. hó 20.-án *K— —r.*

A kiejtésre való tanítás.

Kerner J. „Die Artikulationsstufe“ című cikksorozatának szabad fordítása, mely a „Blätter für Taubstummenbildung“ 1899. évi 14, 15, 16, 17, 18, 19, 22, 23. számában jelent meg.

(Vége.)

Ez után a *dobbant* ige helyett lehet, ir, azután eszik, vagy más két ige, de többnek, mint 2—3 igének ilyetén való begyakorlását nem kívánja-e fokon.

4. *Mit csinál?*

Több növendék ugyanegy időben, de mindenik más és más cselekedetet viszen véghez; pl. az egyik kefél, másik leány) köt, a harmadik (fiu) fésülködik. A tanár az elsőhöz intézi ezt a kérdést, rá is mutatva egyszersmind: „Mit csinál N.“

Felelet: „Kefél.“ Mit csinál Anna? „Köt.“ Mit csinál Péter? „Fésülködik.“ Ez után a Barth-féle képeken szemléltetve egyes cselekedeteket kérdezi: „Mit csinál ez az ember?“ „Ír“ s így tovább. Ezen túl minden ujonan előforduló igénél alkalmazza a kérdést.

5. *Minő? Milyen?*

Az asztalon pl. 1. egy drb. kőszén, fekete cipő, palatábla, fekete cipő, palatábla, fekete kalap s tinta van elhelyezve; 2. zöld sapka, fűszál, vagy felevél; 3. kréta, fehér zsebkendő, fehér papiros; 4. szivacs, egy darabka bársony s gyapot; 5. egy db. kő, üveg, vas; 6. egy tompa végű palavessző, tompa kés; 7. hegyes palavessző s tű. E hét különböző tárgyakból álló csoport egymástól jól elkülönítve fekszik az asztalon.

A tanár, amennyiben a kőszénre mutat, kérdezi: „Milyen a kőszén?“ Felelet: „A kőszén fekete.“ Ugyanígy kérdezi s mondatja el a tanár min-

den csoport, minden egyes tárgyáról a megfelelő tulajdonságnévi állítmánnyal ellátott mondatot és pedig mindig ilyen teljes mondatokban alkalmazva azt, azonban soha sem izoláltan.

6. *Hol?*

A szemléleti tárgyaknak következő csoportjait állítja fel megelőzőleg: a kályhán, a falnak támasztva áll egy bot; a kályhán egy tábla fekszik; a kályha mögött fekszik egy darab kő; a kályha mellett egy szék áll; a kályhában ég a fa, vagy: a kályhában fa van, a kályha alatt padló van, stb.

Rámutatva a kifejtendő mondatnak megfelelő szemléletre (tárgyra) kérdezi a tanár: „Hol áll a bot?" Felelet: „A bot a kályhán áll." Most nem mutat a tanár az illető tárgyra és csak szabadon kérdezi: „Hol fekszik a tábla?" Felelet: „A tábla a kályhán fekszik." És így tovább. A kérdések és feleletek tüzetesen begyakorlandók. E célból felírhatja a tanár a példákat, mert a benső szótársulás szempgntjából, mely célja e gyakorlatoknak, a hangos szó és annak írásbeli képe szükségképen támogatják egymást.

7. *Hová?*

Tan.: „Hová (állítom) támasztom a botot?" Pelelet: „Ön a botot a kályhához támasztja". Megjegyzendő azonban, hogy a kérdés intézése közben nem kell, hogy a tan tényleg odatámaszsza a botot, hanem csak az ezen cselekedetnek megfelelő mozgást viszi véghez. Tan.: „Hová teszem a táblát?" Felelet: „Ön a kályhára teszi a táblát". És így tovább.

8. *Parancsolóforma.*

Tan: „Támaszd a botot a kályhához!" Megteszi egyik növendék. Tan· „Tedd a táblát a kálykára!" Megteszi egyik növendék, vagy pedig ezt mondja: „Nem tudom. — Nem birom." Stb. Ezután: „Támasszátok a táblát a falhoz." Valamennyi növendék véghez viszi ezt. Tanár: „Tegyétek a táblát a táskára!" Megtörténik. „Tegyétek (Tedd) a táblát a táska mellé!" És így tovább. E mondatsorozatot szintúgy be kell emléztetni, ezek után pedig a gyermekek parancsolnak egymásnak efféléket.

9. *Miből? Honnét?*

Minden következő parancsoló mondatnál a siketnémáknál amúgy is nagy szerepet vivő rámutatás alkalmazandó:

Vedd ki a táblát a táskából! Jőjj ki a szobából! Menj a szobába! Jőjjetek ki a kertből! Menjetek a kertbe!

10. *Mivel?*

Én palavesszővel írok. Ön krétával ír. Ez az ember (a képre mutatva) tollal ír. Most a következő cselekedeteket viteti véghez a gyermekekkel: egyik gyermek kalapácscsal, a másik kővel, a harmadik kezével, a negyedik pedig bottal vagy vonalzóval kopog, illetve üt az asztalra.

Tanár: „Mivel kopog N.?" „N. kalapácscsal kopog." „Mivel kopog Anna?" „Anna kővel kopog." És így tovább.

Amennyiben a logikai, syntaktikus és grammatikai viszonyfogalmak elvont természetűek s lényegükben egyszerű fogalmak, mivel továbbá megismerésük s alkalmazásuk azok helyes megkülönböztetésén alapszik, tehát nem lehet azokat csak a példák felmutatása és begyakorlása útján kifejezni, mint ahogyan ez az úgynevezett grammatikusoknál történik, hanem csakis a hasonlóság és különbözőség szerinti ellentétek feltüntetésével lehetséges azokat a gyermek tudatába bevinni Szükséges tehát, mint az előző példákban is történt, hogy egyszerre sok, vagy legalább is több egynemű gondolat s viszonyformát foglaljunk egy csoportba össze és pedig mindaddig gyakoroljuk, amíg csak biztosan meg nem tudják a gyermekek az ugyanegy

csoportba tartozó formákat egymástól különböztetni. Erre a begyakorolt csoportok közül kettő egymással váltakozva gyakorlandó mindaddig, míg meg nem tudják az egyik csoport formáit a másik csoport formáitól különböztetni.

Nem volna elégséges, ha a viszonyfogalmak megismertetése érdekében kizárólag ezekre a gyakorlatokra támaszkodnánk. Ne vétessenek ezek ugyanis korán át a szemléltető oktatásba, mert amennyiben még biztosak azokban a gyermekek, addig csak megnehezítik az ő gondolatmenetüket s akadályozzák a benső nyelvtársulást; mihelyt azonban folyékonyan ejtik azokat a gyermekek és a felállított szemléleti csoportok nyomán megtudják egymástól különböztetni, akkor már a szemléltető oktatásban is alkalmazhatók. E mellett azonban időközönkint ismételten át kell azokat venni.

Az Istenről.

Isten parancsol a villámlásnak. Isten küldi a felhőket; ad esőt. Isten növeszti meg a növényeket (megmutatandó egy csírázni kezdő magvacskán). Isten az égben van. Ő teremtette az eget. Ő teremtette a napot, a holdat és a csillagokat. Ő teremtette a fákat, virágokat, az állatokat, a madarakat s a halakat is. Isten lát engem, téged is lát. Látja apát, mamát és a gyermeket is. Lát engem a házban, a kertben, a pincében s mindenütt. Hall engem beszélni. Ő szeret engem. Így imádkozom hozzá: „Édes Istenem, Te jó vagy köszönöm."

Ezeket a mondatokat alkalmilag kell begyakorolni.

Hogy a növendékek kellőkép megtudják a nyelvalakokat egymástól különböztetni s értsék is azokat, gyakran ismétlendők azok; továbbá a szemlélet alapján rendben s összevissza is el kell mondaniok, valamint hogy magánfoglalkozáskép emlékezetből kell azokat leírni tudniok.

Olvasás és ismétlés céljából kell, hogy a példákat minden növendék számára egy-egy füzetbe a tanár írja be. Ha azonban — mondja végül Kerner — megtudnának egyezni e tanmenet felett, akkor e példák úgyis nyomtatásban léteznének és pedig az írott és nyomott betűalakok egymás mellett való alkalmazásával.

Taritzky Ferenc.

Hazai intézeteink.

A síketnémák váci orsz. intézetében a múlt 1900—1901. iskolai évben a növendékek 15 csoportba (osztályba) voltak beosztva. Volt az intézetben 3 első; 2 második; 2 harmadik; 2 negyedik; 1 ötödik; 2 hatodik; 2 hetedik és 1 nyolcadik osztály. Felvétetett az év elején 164 növendék, ezek közül kimaradt 1, meghalt 4; maradt tehát az év végén 158 növendék. A 164 felvett növendék közül volt: 96 fiú és 68 leány. Az internátusban 91 növendék nyert elhelyezést, míg az externált növendékek száma 73 volt. Az externált növendékek közül 44 részesült segélyben, 29 pedig saját költségén volt elhelyezve. Az elméleti tárgyakon kívül a fiúnövendékek fa, agyag és papírslöjdöt tanultak külön-külön csoportokban.

A tanári kar 25 tagból állott és pedig: *Borbély Sándor* igazgató, *Bartók Lajos* rajztanár, *Bihari Károly*, (I. a) oszt.) *Bogányi Gyula*, (VII.

a) oszt.) *Deschenszky Ferenc*, (IV. a) oszt.) *Gácsér József*, (I. b) oszt.) *Hertilla Szilárd*, (VII. b) oszt.) *Kegler Ferenc*, (III. a) oszt.) *Klis Lajos*, (IV. b) oszt.) *Markovics Árpád*, (VIII. oszt.) *Mlinkó István*, (III. b) oszt.) *Moussong Pál*, (II. a) oszt.) *Nécsey János*, (I. c) oszt.) *Pertik Gyula*, (V. oszt.) *Szabady Géza*, *Szotfrid József*. (VI. b. oszt.) *Válek János*, (VI. a) oszt.) *Zádor Endre*, (II. b. oszt.) *Pápay Mária* kézimunka tanítónő, *Weiser Adél* kézimunka tanítónő, *Kramer Miksa* izr. hitoktató, *Sáfrány Károly* róm. kath. hitoktató, *Sommer Gyula* ág. h. ev. hitoktató, *Varju János* róm. kath. hitoktató és *Szeles József* ev. ref. hitoktató.

Az intézet összes kiadásait az állam fedezi.

A tanári kar kebeléből alakult segélyző bizottság gyűjtőívein 1900. július havától, 1901. június havának végéig 4044 korona 50 fillér gyűlt be.

A váci intézettel kapcsolatos *gyógypaedagogiai tanerőképző tanfolyamnak* a múlt iskolai évben összesen 14 hallgatója volt és pedig 12 rendes és 2 rendkívüli. Rendes tanfolyamhallgatók voltak, I. évesek: *Ehling Jakab*, *Greiner László*, *Horváth Pál*, *Kleitsch János*, *Kondra Mihály* és *Tulcsik Endre*. II. évesek: *Deschenszky Ferenc*, *Kabán József*, *Kegler Ferenc*, *Markovics Árpád*, *Szabados Ödön* és *Szabady Géza*. A másodéves tanfolyamhallgatók mind ki voltak nevezve ideiglenes minőségben.

Rendkívüli tanfolyamhallgatók voltak: *Sommer Gyula* ág. h. ev. lelkész és *Medgyesi János*, a hülyék budapesti asylumának vezetője.

A képző tanfolyam előadói a következők voltak:

Borbély Sándor, a siketnémák váczi intézetének igazgatója, előadta a phonetikát, a tüzetes magyar nyelvtant tekintettel a siketnémák gyakorlati beszédtanítására; a siketnémák oktatásának módszertanát és az összes beszédhibák ismertetését és javítását.

Klis Lajos, igazgató-tanár, előadta a siketnémák élet-, lélek- és neveléstanát, továbbá a siketnémák oktatásának és irodalmának történetét vonatkozással a vakok, képezhető hülyék és gyengetehetségüek oktatásának történeti fejlődésére.

Dr. Csáky Tivadar, irgalmas rendi főorvos, előadta a beszéd- és az összes érzékszervek bonc és élettanát.

Pivár Ignác, a vakok budapesti intézetének igazgatója, előadta a vakok oktatásának módszertanát, valamint a vakok élet- lélek és neveléstanát.

Berinza János, a képezhető hülyék budapesti intézetének igazgatója, előadta a képezhető hülyék és gyengetehetségüek oktatásának módszertanát, valamint a fogyatékosok élet-, lélek- és neveléstanát.

A szakképesítő vizsgálat a múlt tanévben június hó 25. és 27.-én tartatott meg, melyen az összes II. évesek nyertek szakképesítést; úgyszintén képesítést nyert siketnémák hitoktatására *Sommer Gyula* ág. h. ev. lelkész is.

A síketnémák temesvári intézetében a múlt iskolai évben 46 növendék részesült oktatásban. A 46 növendéket 4 csoportban tanították a következőképen: Az I. osztályban volt 13 növendék; a II. osztályban 12; a combinált III. és IV. osztályban 12; és a szintén összevont V. és VII. osztályban 9 növendék, összesen 46.

Az intézet, a melynek eddig csak 4 tanterme volt, a múlt tanév folyamán újabb 4 tanteremmel bővittetett ki; a vidéki gyermekek elhelyezése céljából pedig egy önálló épület (internátus) emeltetett.

A fiúnövendékek fa-, agyag- és carton-munkák készítésében is gyakoroltattak.

A tantestület tagjai a következők voltak: *Schäffer Károly* igazgató; (V—VI. oszt.) *Anka Péter* gör. kel. hitoktató; (évközben meghalt) *Fucsek Sándor*, rajztanár; *Görlich Flóris*, róm. kath. hitoktató; *Hinnerné-Grifalon Lujza*, kézimunka-tanítónő; *Hobler Rezső*; (II. oszt.) *Löwinger Miksa*, izr. hitoktató; *Roboz József*; (III—IV. oszt) *Stanczel János*; (I. oszt) *Szabolcska Mihály*, ev. ref. hitoktató.

Évközben *Völker József* a siketnémák kecskeméti intézetéhez rendeltetett ki. — Az intézet orvosa *Dr. Szana Sándor* volt.

Örvendetesen konstatálhatjuk eme intézet folytonos fejlődését, a mi természetesen az intéző körök érdeme, de lefőbb érdeme ez a felügyelőbizottság elnökének *Dr. Telbisz Károly* polgármester úrnak, a ki odaadó munkásságával és emberszeretetével soha sem szűnik meg ez intézetet istápolni és fejleszteni. —*th* — *n.*

A síketnémák kaposvári intézetébe jelen tanévben 13 új növendéket vettek fel, még pedig 2-t a II. osztályba és 11-et az I. osztályba. A második osztályba felvett Nagy Róza és Döbrössy Endre r. kath. vallásu kaposvári illetőségü növendékek ugyancsak az intézetben végezték az első osztályt, mint szám felettiek. Az I. osztályba felvétettek a következő folyamodók:

1. Theisz Tóbiás ág. h. ev. kistormási (Tolnam.).
2. Theisz Illés ág. h. ev. kistormási (Tolnam.).
3. Sebestyén Béla ev. ref. pécsi.
4. Ritzel Tivadar ág. h. ev. bonyhádi (Tolnam.).
5. Ecker Ádám r. k. bükkösdi (Baranyam.).
6. Schmidt János r. k. szomajomi (Somogym.)
7. Streitenberger Ádám r. k. závodi (Tolnam.).
8. Szoboda Mária r. k. kivadári (Somogym.).
9. Gasparics Mária r. k, pécsi.
10. Gasparics Teréz r. k. pécsi.
11. Adelman György ág. h. ev. város-hodászi (Vasm.)

A síketnémák kecskeméti intézetének 1901—902. tanévi I. osztályába 12 növendék vétetett fel, névleg:

1. Dobos Pál r. kath. Félegyházáról.

2. Fazekas János ev. ref. Valkányról (Torontálm.).
3. Fekete Antal ev. ref. Mezőtúrról.
4. Kardos Mária ág. h. ev. Kecskemétről.
5. Keresztes Erzzébet ev. ref. Halasról.
6. Ladnay Erzsébet ev. ref. Mezőtúrról.
7. Ogris Margit r. kath. Kecskemétről.
8. Postás Gyula ev. ref. Nagyváradról.
9. Stark Roza r. kath. Felső-Metzenséf.
10. Szlovák Anna ág. h ev. Kis-Kőrös.
11. Tatár Gábor ev. ref Mezőtúr.
12. Weinacht Anna r. k. Bia (Pestm.).

A „Siketnémák hevesvármegyei intézete" folyó 1901. évi október hó 15-én 4 növendékkel megnyílt. Az intézet internátussal egybekötve úgy van szervezve, hogy a felveendő 12 gyermek közül 6 bentlakó lett volna és pedig *kettő ingyenes*, *kettő félfizetéses* és *kettő teljes fizetéses*. A teljes fizetés 300 koronában van megállapítva, ebből 240 korona az ellátásra és 60 korona a ruházatra számíttatik. Heves vármegyének habár 64 tanköteles siketnémája van, mindazonáltal többet nem vehettek fel, mert persze mind ingyenes helyre akar jutni. Az egri siketnémák pedig a vezető tanár s a főispán többszöri sürgetése dacára még a mai napig sem írattak össze a városi hatóság által. A felvett növendékek nevei: *Benei* Lajos (ingyenes) atkári, *Csirmaz* Judit (ingyenes) mezőtárkányi, *Schwartz* Jakab (félfizetéses) besenyőteleki, *Kis* Klári (teljes fizetéses) kaáli. Még egy ötödik, *Vay* Margit Nyírbátorról is felvétetett egy félfizetéses helyre, de nem veszi igénybe a nyújtott kedvezményt. E helyet a felügyelő bizottság okt. 24.-én tartott bizottsági gyűlésén pótlólag betöltötte. Az intézmény *Scossa* Dezső kir. tanfelügyelő nemes buzgólkodásának köszöni létét. A megye készséggel áldozta e humanus célra a betegápolási alapot és az alapító engedelmével az Érsekinek 1873-ban a járványban meghaltak árvái felsegélésére tett alapítványát. Az intézet vagyona körülbelül 31,000 kor. Hevesvármegye hozzájárul évente 4000 koronával, Eger városa 800 koronával, az egyes községek 2800 koronával. Ezenkívül a felügyelő bizottság országos gyűjtést indít. Az intézet jelenleg bérházban van a Király utcza 16. szám alatt, de ha alkalmas helyet kaphatnak, (már kínálnak kettőt is) akkor vesznek örökáron. Erre s a beruházásokra van a 31,000 korona, a folyó kiadásokat pedig a többi fentebb jelzett bevételekből vélik födözhetni.

Szakirodalmi szemle.

Blätter f. Taubstummenbildung. f. év 10. sz.

1. *G. Forchhammer* — Nyborg, „A módszerkérdéshez" cim alatt írja, hogy a maga részéről is elfogadja azt a tételt, mely a siketnémák ajakleolvasását, nem mint eddig csak eszköznek, hanem elérendő célnak mondja, sőt éppen e cél elérésére állította fel módszerét. Nem érthet egyik sem *Hillel*, sem *Gutzmann* A-val, annál kevésbbé az olasz *Ferreri*-vel, a kik mindannyian állítják, hogy a beszéd összes hangjai láthatók és leolvas-

hatók. Szerinte a hangoknak legfeljebb $^1/_3$-a olvasható le teljes biztonsággal, a többire a siketnéma csak következtet, de csak akkor következtethet, ha ismeri az illető szó értelmét. Itt indul ki az ő módszere, melynek főelve: *Taníttassék a nyelv az írás alapján.* Minél magasabb siketnémáink értelmi fejlettsége és nyelvismerete, annál biztosabban fognak leolvasni tudni.

Nem lát veszélyt abban, ha a siketnémák irásból tanúlván a nyelvet, írott szóképekben gondolkoznak

Szükségesnek tartja az egyöntetű hang — (phonetikai) irás bevezetését, hogy egyrészt a kiejtés felszabaduljon a tájszólás hatása alól, másrészt ennek alapján szerkesztenek a karban való olvasásra alkalmas nagy olvasókönyveket (Chorlesebücher).

2. *A Frese.* „A hallás útján történő nyelvoktatás értékéről" ír.

Tapasztalatai a következők:

a) Nyelvoktatásról általában, sőt egyáltalában szó sincs. Az egész eljárás nem egyéb, mint meglevő ismereteknek a fül útján való gyakorlása.

b) Nem mutathat fel különös eredményt az épérzékűek el való közlekedést illetőleg.

c) A hangok tisztaságát illetőleg sem tapasztalt haladást.

Ajánlja, hogy a gyermekek tekintet nélkül hallási fokukra, tisztán tehetségük szerint osztassanak csoportokra. Vizsgáltassanak meg a *Bezold*-féle eljárással, hogy az osztályvezetők tudomást szerezvén arról, ki mennyire hall, a rendes tanítás során ezekre is tekintettel lehessenek.

3. *z*: „Magasabb képzést, magasabb fizetést, magasabb társadalmi állást" cím alatt értekezik a cikkiró. Első sorban magasabb fokú képzést kiván a siketnémák tanárai számára. Legyen alkalma minden jelöltnek az egyetemen paedagogiai, psychologiai, philosophiai és nyelvtudományi előadásokat hallgatni, a történelemből ellenben elhagyandó sok jelentéktelen dolog s csak oly férfiak működése tárgyalandó, a kik az ügy előbbreviteléhez különösen hozzájárultak. A tanári képzési időt 3 évrekívánja felemelni Fizetés és rang tekintetében méltányosnak tartja, hogy a tanítóképző-tanárokkal legyünk egyenlőkké. *W. I.*

Hazai hírek.

Lapunk jelen számát fél ívvel megtoldottuk.

A gyógypaedagogiai tanintézetek orsz. szaktanácsa folyó évi október 5.-én gyűlést tartott, melynek lefolyásáról a következőket közöljük:

Felolvastatott *Veress* Lajos siklódi áll. isk. igazgató-tanítónak a szaktanácshoz intézett levele, melyben jelzi az illető, hogy kérelemmel járult Ő Excellentiájához az iránt, hogy a gyógypaedagogiai szakképesítő tanfolyamra rendkívüli hallgatóul felvétessék és 1 havi szabadság adassék számára oly célból, hogy azon időt a váci és budapesti gyógypaedagogiai intézetekben hospitálással tölthesse.

Tárgyaltatott a f. évi 65746. számu miniszteri rendelet, a melyben Ő Excellentiája tudomásul veszi a siketnémák hevesmegyei intézetének létesítésére vonatkozó szaktanácsi felterjesztést és utasítja *Mlinkó* Istvánt, hogy egri állását elfoglalhatja és a szükséges további szervezési munkálatokat foganatosíthatja. A rendeletben kifejezett felhívás alapján a szaktanács a nevezett tanár részére megfelelő segély kiutalványozását hozta javaslatba.

Elhatároztatott, hogy a siketnéma-intézetek és iskolák számára kötelező használatra kiadott egységes nyomtatvány-mintákból 1—1 példány részletes jelentés kíséretében felterjesztessék Ő Excellentiájához.

Pivár Ignác tanácstagnak a siketnémák és vakok kolozsvári intézetéről szóló jelentése jóváhagyó tudomásvételre, illetve az abban foglalt javaslat elfogadására ajánltatott Ő Excellentiájának.

A siketnémák aradi iskolája felügyelő-bizottságnak f. évi augusztus 26-diki tantestületének f. évi szeptember 18-diki jegyzőkönyve és módosított órarendje némi észrevétellel jóváhagyásra ajánltatott.

Tárgyaltatván a jolsvai gyógypaedagogiai intézetre vonatkozó előmunkálatokról szóló igazgatói jelentés, továbbá a nevezett intézet szervező-bizottságának f. évi szeptember 6-diki jegyzőkönyve, megállapíttatott az intézet címe és kívánatosnak jeleztetett, hogy Ő Excellentiája adjon kifejezést annak, hogy az internátusra berendezett intézeteknél az igazgatót az állam által fizetendő lakbér fejében megfelelő természetbeni lakás, fűtés és világítás élvezete illeti meg.

Jóváhagyó tudomásvételre ajánltattak a siketnémák és vakok kecskeméti intézete felügyelő bizottságának f. évi augusztus 29-diki, ugyanazon intézet tantestületének f. évi szeptember 4-diki, továbbá a siketnémák kaposvári intézete tantestületének f. évi szeptember 5-diki és ugyanazon intézet igazgató-tanácsának f. évi szeptember 11-diki jegyzőkönyvei.

Határozati javaslat hozatott a siketnémák és vakok kecskeméti intézete óratöbbleti-díjainak kiutalványozása tárgyában.

Elhatároztatott, hogy a siketnéma-intézetek és iskolák felsőbb osztályai növendék számának biztosítása céljából kéressék fel Ő Excellentiája megfelelő elvi jelentőségü rendelet kibocsátására.

Jóváhagyó tudomásvételre ajánltatott a siketnémák és vakok kecskeméti intézete felügyelő-bizottságának f. évi augusztus 21-diki jegyzőkönyve és ugyanazon intézet igazgatóságának az intézet megnyitásáról szóló jelentése.

A siketnémák segélyezése címén forgalomba hozott „Magyar gyujtó“ után befolyt jövedelemből 140 kor. a szegedi intézet Apró Ferenc nevü siketnéma-növendékének f. tanévi segélyezésére kiadatni határoztatott azzal a megjegyzéssel, hogy a gyufa-jövedelemből jövőre arányosan fognak segélyeztetni a többi intézetek is.

Megbiráltatott *Skultéty* Lajosnak „Közérdekü tudnivalók a hülyékről, gyengeelméjüekről“ cimü munkája.

Tárgyaltatott *Skultéty* Lajosnak azon beadványa, melyben jelzi, hogy a folyó tanévben 2 nyilvános tanfolyamot szándékozik tartani dadogók és egyéb beszédhibákban szenvedők számára.

Határozati javaslat hozatott a vakok kolozsvári intézete f. tanévi óratöbbleti díjainak kiutalványozása tárgyában.

Jóváhagyó tudomásvételre ajánltatott a siketnémák temesvári intézete kombinált V—VI. osztályának órarendje.

Elhatároztatott, hogy a gyógypaedagogiai intézeteket érdeklő ministeri rendeletek tárgyuk szerint csoportosítva — a kinyomatás előtt — esetleges kiegészítés és a kellő tanúlmányozhatás végett véleményezésre kiadassanak az érdekelt igazgatóságoknak.

Végül a szaktanácsi adminisztráció egyszerűsítése és az ügydarabok gyorsabb lebonyolíthatása tárgyában tanácskozott és hozott a szaktanács határozati javaslatot.

Kinevezések, előléptetések és áthelyezések. *Cseike* Győzőt, vallás és közoktatási miniszterium számvevőségi aligazgatót, Ő Felsége a király e számvevőség igazgatójává nevezte ki. Az uj igazgató számtalanszor tanujelét adta a gyógypaedagogiai oktatásügy iránti jóindulatának. Nemrég is tapasztaltuk valamennyien, mennyi bölcseséggel, érdeklődéssel, lelkesedéssel és tárgyilagossággal vezette a pragmatika tárgyalására kiküldött bizottság üléseit. Midőn Ő Felsége magas bizalmából ily magas pozicióra emeltetett, szívünk sugallatát követjük, mikor *Cseike* urat a gyógypaedagogiai intézetek tanárai nevében örömmel üdvözöljük. — A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Hercsuth* Kálmánt a siketnémák bpesti áll. isk. tanárát a X. fiz. osztály 3.-ik fokozatába nevezte ki; *Klug* Pétert a siketnémák szegedi, *Vucskics* Jánost a vakok kolozsvári, — *Váradi* Zsigmondot a siketnámák bpesti áll. iskolája tanárát a X. fiz. osztály 2-dik; *Pápai* Máriát, a siketnémák váci orsz. intézete kézimunka tanitónőjét a XI. fiz. oszt. 1-ső; *Kegler* Ferenc és *Markovits* Árpád váci siketn. int. tanárokat pedig a XI. fiz. oszt. 2-dik fokozatába léptette elő. Kinevezte továbbá Medgyesi János II. éves tanfolyam-hallgatót a siketn. budapesti iskolájához számfeletti áll. tanitóvá és Ehling Jakabot a budapesti iskolától az aradi iskolához helyezte át. — *Kun* Lászlót, a vakok zenekarának karnagyát a vallás- és közoktatásügyi miniszter az „Orsz. Színművészeti Akademia" zezetanárává nevezte ki.

Megbizás. A vallás- és közoktatási miniszter a siketnémák szegedi intézetében a női kézimunka tanításával *Silber* Vilmát bizta meg.

Dessewffy Sándor csanádmegyei püspök a következő leiratot intézte a siketnémák és vakok szegedi intézetének felügyelő-bizottságához: „A Tekintetes Felügyelő-Bizottság mult hó 20.-án kelt megkeresésére értesitem, miszerint azon egyházmegyei rendeletet, mely a lelkészeknek meghagyja, hogy végrendeletükben a váci siketnémák és a budapesti vakok intézete javára hagyományokat tegyenek, felsőbb helyről jött rendeletekben birja alapját és azért annak megváltoztatására magamat feljogositva nem érzem. *Szives készséggel ajánlom azonban az emberi társadalom e szerencsétlen tagjait papságom jótudulatába és örömmel fogom venni, ha papságom áldozalkészsége ezen keresztény és emberbaráti ügy támogatására is kiterjed.*" Temesvárott, 1901. okt. 3. *Dessewffy* Sándor s. k. püspök.

Halálozás. Sulyos csapás érte *Lovács* Józsefet, a vakok orsz. intézetének tanárát. Édes anyja rövid szenvedés után hirtelen meghalt. E sulyos veszteséget tegye elviselhetőbbé kartársainak őszinte részvéte.

Cházár András könyvtára. Tudva levő dolog, hogy *Cházár* A. egész, hosszu életében nagy kedvelője és művelője volt a tudományoknak

s mivelhogy az ő idejében kevés volt az olyan könyvtár, melynek használata révén ki-ki ismereteit, tudását bővithette volna, *Cházár* A. ugy segitett magán, hogy vagyonának egy részét könyvek vásárlására forditotta volt. Össze rendelt élete folyamán igy vagy harmadfélezer könyvet. „S hogy még a hallál se szakithassa félbe élete munkálkodását", ugy intézkedett, hogy könyvtára és gazdag, rendkivül becses kézirat-gyüjteménye halála után a rozsnyai ág. ev. főesperesség tulajdonába kerüljön s az közkönyvtárként kezelje, hogy minden emberfia, ha akarja hasznát vehesse. Ezt a könyvtárt tudomásunk szerint eddig mindnyájan csak hirből ismertük. Tudtuk, hogy van, de közülünk senki sem látta, mig Miniszter urunk jóindulatából a váci intézetnek egyik tanára Rozsnyóra nem utazhatott, hogy benne *Cházár* Andrásra vonatkozó életrajzi adatokat gyüjtsön. Ez év február havában pedig, mikor Borbély igazgató Jolsván járt az ottani iskola létesitése kedvéért, Rozsnyóra is elvitte vágya látni, *Cházár* A. könyvtárát, működésének szinterét. A könyvek és kéziratok forgatása s *Terray* főesperessel való beszélgetés közben felmerült az eszme, hogy e szép könyvtár okkal-móddal a váci intézet tulajdonába kerülhetne. Nagy lett az öröme *Borbély* igazgatónak e nem remélt eshetőségre s amint haza érkezett nem késett jelenteni a Miniszter úrnak, hogy micsoda nagy szerencse érhetné a váczi intézetet, ahol *Cházár* Andrásnak eleddig még egy betüvonását sem látta senki, ha lenne kegyes a Miniszter úr nagy tekintélyü kérő szavával a könyvtár és kézirat-gyüjtemény átengedését kieszközölni A Miniszter úr irt is az illetékes püspökségnek s a főesperesség a mult nyáron Csetneken tartott gyülésében a könyvtárt a Miniszter úrnak rendelkezésére is bucsájtotta, hogy az a jolsvai siketnéma intézetben helyeztetnék el. Igy is szép a dolog, mert hát e nagylelkü ténynyel a könyvtár örök időkre a siketnéma-oktatásügy tulajdonába kerülne, csakhogy félős, sőt bizonyosra vehető, hogy Jolsván továbbra sem felelne meg ama nagy rendeltetésének, melyre *Cházár* A. büszkén emlékezik végrendeletében. Jolsva kicsiny város s a siketnéma-oktatásügynek még csak bo'csője van ott. Vác azonban hétszer annyi lelket számlál s itt van a hazai siketnéma-oktatásügynek anya-intézete. Ennek az intézetnek keletkezése elválaszthatatlan összeköttetésben áll *Cházár* A. nevével, miként a gyermeké az apjáéval. Ez az intézet tartotta meg és elevenitette fel emlékét a nagy emberbarátnak s ez állit neki ércszobrot száz éves fennállásának örömünnepére. Itt nyernek kiképzést a jövő munkásai, itt ismerik meg oktatásügyünk letünt, tiszteletre méltó alakjait s köztük legelsőnek az emberszeretet fejedelmét. Ez az intézet tehát legméltóbb reá és legilletékesebb ahhoz, hogy az a bánya, melyből alapitója tudását és szeretetét meritette, s az a nagybecsü gyüjtemény, mely szellemét és szeretetét tartalmazza, benne nyerjen elhelyezést.

Felolvasás a siketnémákról. *Klúg* Péter, a Siketnémák szegedi intézetének vezető-tanára, a Budapesten nov. hó 4.-én tartandó katholikus kongresszuson felolvasást fog tartani, melyben ki fogja mutatni egy katholikus siketnéma-intézet felállitásának szükséges voltát. Szivből óhajtjuk, hogy fáradozását és ügybuzgalmát siker koronázza.

Zsadányi és török-szent-miklósi Almásy Antal kir. biztosnak, a váci intézet szervezőjének eredeti arcképét egyik utódától *Almásy Eduárd* borostyánkői (Vasmegye) birtokostól *Borbély Sándor* igazgató megszerezte volt és a jubileumi ünnepségekre, valamint Almásynak halhatatlan érdemeire való tekintettel az intézet rajztanárával életnagyságban megfestette. Ha figyelemmel kísérik olvasóink Almásynak lapunk hasábjain megjelent remek beszédét, melylyel az intézetet megnyitotta volt s ismerik ez intézetnek száz év előtti szervezeti szabályzatát, mely a legnagyobb körültekintő gonddal

készült s legtöbb részében még ma is mintája lehet ilyfajta szabályzatoknak: akkor bizonyára örülni fognak, hogy a hazai siketnéma-oktatásügynek ily nagy alakját ezután már hozzá méltó emlék mutatja az utókornak.

Siketnémák mulatsága. A budapesti siketnémák különböző körei azzal a szép tervvel foglalkoznak, hogy siketnémák számára „Ipar-Otthont" alapítsanak. Ez otthon javára igen sikerült és nagyon látogatott — tombolával egybekötött — szüreti mulatságot rendeztek. Megjelentek a mulatságon a váci és budapesti intézetek tanárai közül is többen családtagjaikkal együtt, kiket a siketnémák a figyelem és tisztelet számos jelével halmozták el. Az est nem a külföldön is szokásos korcsmai dinom-dánommal, hanem igen kellemes szórakozással, tréfás előadásokkal telt el. Az előadások közül különösen tetszettek *Solir Adolfnak* természetes jelekkkel és remek mimikával tartott tréfás előadásai, melyekben egymaga 3 szereplőt személyesített. A mulatság a jótékony célra 60 koronát jövedelmezett.

A „Siketnéma-intézeti tanárok orsz. egyesületének" alapszabályait a m. kir. belügy miniszter jóváhagyta.

Építkezések. Már többször adtunk hírt a budapesti és váci intézetekben szükségessé vált építkezésekről. A váci intézetben — mint értesülünk — már tényleg meg is kezdték az építkezést. A budapesti intézet építkezése ügye is annyira elő van már készítve, hogy néhány nap múlva megkezdik az alapozási munkálatokat.* Az intézet, mely *Gyalus* László építész tanár tervei szerint épül, remélhetőleg a jövő iskolai évre át lesz adható rendeltetésének.

Az egri Dobó szobor gyűjtő-bizottsága gyűjtőívet küldött hozzánk azzal a kéréssel, hogy lapunk olvasóinak figyelmébe ajánljuk hazafias törekvését. Midőn ezt ezennel megteszszük, megindítjuk a szobor javára a gyűjtést. Adakozni szándékozókat felkérjük, hogy adományaikat lapunk szerkesztőségének (Budapest, V. Alkotmány-utcza 27.) beküldeni szíveskedjenek. Eddig adakoztak: K. S. úrhölgy Bpest 1 kor., E. L. Bpest 1 kor., H. K. és V. Zs. Bpest. 1—1 kor. Összesen 4 koronát.

„Zsebkönyv a siketnémák és vakok tanárai számára" az 1902. évre jelent meg a napokban *Pipetz* Gusztáv a gráci orsz. siketnéma intézet tanárának szerkesztésében. A német nyelven szerkesztett kis művecskét, a melyben Magyarország és Ausztria siketnéma és vakok intézeteiről közöl bő és kimerítő statisztikai adatokat, szívesen ajánljuk kollegáink figyelmébe.

* Lapunk zártakor már tényleg megkezdődtek. Szerk.

Szerkesztői üzenetek.

th—n. A gyógypaedagogiai intézetekhez szükséges tanerőket az állam díjazza. Ezt nem rendeletben mondotta ki a vallás- és közoktatásügyi miniszter, hanem az 1897. évi állami költségvetés törvényerőre emelkedtével az összes gyógypaedagogiai intézetekben működő tanerők (az izr. siketnéma-intézet kivételével) állami szolgálatba vétettek át.

Sz. Ö. Kaposvár Lapunk előfizetői a hiányzó számokat díjtalanul kapják meg. Fölösleges példányaink mind a három évfolyamból vannak. Az előfizetést Fritz Ármin nyomdatulajdonosnak (Budapest, József-körut 9.) szíveskedjék küldeni, a ki a hiányzó példányokat küldeni fogja.

H. K. Bpest. A legjobb akarattal sem hozhattuk most. Különben is kerestelek egy, cikkeddel kapcsolatban levő tervem előadása végett.

Fritz Ármin könyvnyomdája Budapest, József-körút 9.